

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000154325

EBEN-EZER,

DAT IS

HELPEN-STEEN:

OP-GERICHT

Tot gedachtenisse, van dat ons
Iehovah Zebaoth, God de Heere der
heyrſcharen, tot hier toe geholpen heeft, dat
Bergen op Zoom ontſet, ende *Steenbergen* weder
gewonnen is, weynich daghen na den Bid-
dach, ghehouden den 21. September
Anno 1622.

TOT MIDDELBURGH,

Ghedrukt by *Hans vander Hellen*, voor Geeraet van
de Vivere, Boeck-vercooper woonende by de Nieuwe
Beurse, in de Nieuwe Druckerye, Anno 1622.

Aen de Edele, Mogende, seer wijs, ende hoog-geleerde Heeren, mijn Heeren de Gecommitteerde Raet-Heeren van Zeelandt.

Edle, hooge, Zeensche Macht,
Als de Mizraims geslachten
Hart bestreden Israel,
Heeft de Richter Samuel
't Volck te Mizpa doen vergarē;
Maer als sy daer by hem waren,
Hielden baren Vasten-dagh,
Voor den Heere, met beklagh
Van haer vele, sware, sonden,
Zijn de Vorstē, die't verstonen,
Op-getogen met ghewelt,
Teghen Israel in't velt.
Israel was seer verslaghen,
Om de vyant te verjagen
Hadden sy noch macht, noch
hert, (wert:
Dies de Heer haer toe-vlucht
Samuel sy ernstich baden,
Dat hy doch voor hun beladen,
God gestadich hidden wou,
Dat hy hun uyt haren rouw
Helpen wilde, en bevrijden
Voor der Philistijnen stryden.
Samuel een offer doet,
Schreyet eenen tranen-vloet,
God die hoorde sijn versuchten,
Deed' de Philistijnen vluchten.
Sijn gebedt was niet gedaen,
- Siet de Vorsten quamen aen,

Om met Israel te vechten,
Meynden wonder uyt te rechtē,
Maer de Heere wonderbaer,
Sloeg met donder onder haer,
Dats' haer al wel schrick end
beven,
Haestich op de vlucht begeben,
Israel hun kloeck' lick joegh,
En tot Beth-Car toe versloeg.
Dies de Richter, op dit wonder,
Wt-gerichtet door dien donder,
Eenen steen verheven heeft,
End den naem gegevē heeft,
Eben-Ezer, Helpen-steen:
Seyde, Tot hier heeft alleen,
God ons hulpe trouw bewesen,
Dies zy dus sijn naem gepresen.
Nu bedenckt of onlangs niet
Desgetijcx yet is geschiet?
Daerom heb ic, in mijn dichten,
Gaē dees Helpē-steen oprichtē,
Tot geheugenis dat God
Heeft verdreven 't boose rot.
D'zerfelingen, hooge Heeren,
Hebb' ick willen u vereeren,
Om dat God door uwen raet
Onsen vyant weder-staet.
Vwer Edle Mog. dienst-willigen
I. de Smaef.

HELPE-STEEN.

Oort Koningen, hoort toe, ô Vorsten neyght
u ooren, (hooren)
Swijght doch ghy volcken stil, ick wil u laten
Des Heeren Godes lof. O dat mijn tonghe
waer (altaer)
Geviericht door de kool, van d'hemelschen

Hoe soud' ick roepen uyt, dat nu zijn alle landen
Van sijner eere vol ! hy scheuret al de banden

Die Spaeynen ons bereyt, dat onse ziel ontvlieghe,

Die sich op God verlaet, sijn selven niet bedrieghe.

Despecht kan na de duyf, de wolf kan na de schapen,

Den havick kan na 't hoen, soo gretighlick niet gapen,

Als Spaeynen na ons bloedt. Wat hebben wy misdaen ?

Wy zijn soo vry van schult, als was den Indiaen :

Want of wy schoon voor God staen schuldich aē veel sondē,

Soo dat wy weerdich zijn dat soudē Ahabs honden

Op-slobberen ons bloedt ; soo kan de Koning niet

Bewijsen dat hem oyt van ons is leet gheschiet.

Wy weeren ons, tis soo ; maer hy ging ons verdrucken,

Vertradt het recht des Landts, en hieuwer veel in stucken,

Hoe vele zijnder wel om 't recht gheloof ghebrant ?

Gehanghen aen de galg ? verdreven uyt het lant ?

God heeft ons goede saeck een sulcken heyl ghegeven,

Dat nu 't Maraens ghebroet is uyt ons lant verdreven ;

Dat selfs de Koning heeft tot stil-stant ons versocht,

End heeft ons vry ghekent, soo verre ist ghebrocht.

Maer eer de jaren noch ten eynde niet en waren,

Soo komter eenen *Peck* de sake ons verclaren,

Hoe dattet was verstaen, dat wy het Spaensche jock

Meer dragen moesten, of ons wachten voor den stock.

Sy vielen Sluys aen boort, een lidt van onse leden,
 Sy meynden corts de Stadt met voeten te vertreden,
 Doch God sach haren trots, en heeftse weder-sraen,
 Dat' onverrichter saeck zijn wederom ghegaen.
 Hoe ist hun oock vergaen, nu sy voor Berghen vielen?
 De Heere zy den lof, sy thoonden hare hielen.
 Sy hadden hare saeck voorsichtich wel beleyt,
 Soo heymelicken oock, dat ons eer wiert gheseyt,
 Dat sy, met groote macht, voor Bergen reedelagen,
 Dan ons de boodschap wiert van haer versaem gedragen.
 Doch haren aen-slaggh was op Bergen niet bedacht;
 Voor dat sy 't Eylant eerst van *T holen*, in der nacht,
 Vermeestert hadden: want sy hadden vele schepen,
 End meynden met ghewelt, de onse mé te slepen,
 Die lagen op de wacht, om sonder stoet, of slaggh,
 Te landen al haer volck, voor 't kriecken van den dagh;
 End hadden sy't vol-bracht, het hadde met ter *T holen*
 Wel kamperlick ghestaen. Maer God die heeft de holen
 Der stormen op-gescheurt, end heeft met sellen wint
 De vyant doen gesteuyt. O volck van God bemint!
 Voor wien de Heere strijt! de Heere der heyrsharen
 Doet u Soldaten zijn, de stormen end de baren;
 Soo hy't voor-leden jaer den regen, end het licht,
 In mane-loosen nacht, ghebruyckte tot sijn schicht.
 God strijt nu voor sijn volck, als in de oude daghen,
 Van vryt den hemel selfs, met storm, end regen-vlagen.
 Doch *Spinola* vol trots, verstockt in sijn verstant,
 Niet tegenstaende dat des Heeren stercke hant
 Sijn aen-slaggh hier verbrack, ging *Bergen*'s daegs beleggen.
Steen-bergen swacke stadt, schier sonder weder-leggen,
Don de Velasco won, om 't legher met gemack,
 Wt *Steenbergh* te voorsien, van watter in ghebrack.

Sy

Sy vonden in die Stadt goed voor-raet van veel coren,
 Het gantsche *Princen-lant* dat hebben' oock geschoren.
 Maer doen sy voor de Stadt van *Bergen* quamen aen,
 Doen heeft een grootē schroem de ganſche ſtadt bevaen,
 De kloecke Bergenaers, de cloecke Bergſche vrouwen,
 Die eertijts ſoo vol moets, de ſpecken hielpen houwen
 Van hare wallen af, die waren nu vol ſchrick,
 Sy waren ſoo beſtaen, dat, in een ooghen-blick,
 Veel huys raet wiert geſcheept, ja ſchepen vol met lieden,
 Verlieten ſtracx de ſtadt, end ſielden haer te vlieden.
 Wy hebben hier geſien veel daghen achter een,
 Veelſchepen op een ty, aen-comen vol geweē;
 Want ſy voor hare ſtadt een machtich Leger ſaghen,
 End weynich volck daer in, dit mæchte hun verſlaghen.
 Want offchoon *Bergen* ſterck, end hoogh van wallen is,
 Na menſchelick verſtant, de vyant ſoud ghewis,
 Met cloecken ſtorm, de ſtadt haest hebben in-ghereghen,
 Of waer wel in de veſt in korten tijt gheleghen,
 Indien hy, doen hy quam, ſtracx aen-val hadd' gedaen.
Ryhoven Bergens-voocht, uyt laſt by hem ontfæen
 Van wegen onſen *Prins*, die was met vier Cornetten
 Ghetrocken uyt de ſtadt, end was nauw om te ſetten,
 Om tegen het patent te keeren na de ſtadt;
 Maer doen hy ſag den ernſt, ſoo reedt hy weer den padt
 Die hy ghecomen was, end was nauw in-getogen,
 Of 's vyants groote macht, des vyants ſterck vermogen,
 Heeft ſich niet ver van Stadt, ghelegert in het velt.
 Wie heeft haer doen belet, dat ſy niet, met ghewelt,
 Stracx ſtormden op de ſtadt? de kleyne macht van binnen
 Die konden ſy wel licht, na menſchen ſchijn, verwinnen:
 Tis dan de Heere God, die weet der wijsen liſt
 Te niete haest te doen, die Bergens noot oock wiſt.

Die doen den vyandt heeft in sijn verstant gheslaghen,
Dat hy sich stille hiel. De Bergenaers die klaghen
Terwijl en haren noot, aen God, in haer ghebedt;
Sy bruyckten haren tijt, op alles wert ghelet,
Sy sonden tijding flux, de Prince end' de Staten;
Die sonden kruyt, end loot, end moedighe Soldaten,
Met Helden cloeck, end wijs, end aen de Stadt vermaen,
Te wesen wel ghemoet, 't beleg kloeck uyt te staen,
De Staten, met de Prins, die soud en wel bewijzen
Hoe lief haer Bergen waer. Wie soud' hier God niet prijsen?
Die hier toe gaf den tijt? want hier aen hing 't behoudt
Van Bergen, want of God alleen moet zijn betrouwt,
Soo wilt hy evenwel dat wy niet sullen slachten
Deghene die 'tghebruyck der midd'len slof verachten.
Dies u, ô Heere God! mijn ziele-prijzen wil,
Dat ghy den vyant hielt voor Bergen eerst soo stil.
Want hadde *Spinola* die Stede overwonnen,
Nauw droeyer onghewal en hadd' ons treffen connen,
Dewijle niet alleen die Stadt den over-last
Van moorden, vrouwen-kracht, verworgen met den bast,
Soud' over-comen dan, maer soude daer beneven
Berooft van Godes woort, in blintheyt moeten leven,
Des Pays Afgodery, de Roomsche superstity,
Vervloecten beelden-dienst, de Spaensche Inquity,
Die soude den Tyran d'in-woonders over-dringen,
Enddoen noch wel, van vreucht, een hooghe Misse singen,
Of ergens eenen Sant, een block, van steen, of hout,
Daer op hy sich verlaet, end daer hy op betrouwt,
Om draghen, end den lof van d'overwinning geven,
Tot laster van Gods naem, die eeuwich zy verheven.
Maer Bergen zijnde quijt, soud' niet sijn hooghe vest
Zijn Hollands kancker-vier, end Zeelands heete pest.
Denckt

Denckt eens hoe sy uyt Wouw ons alle daghe plaeghden,
 Hoe veel gevangens sy met goeden buyt bejaeghden,
 Hoe onvry was de vaert? end wat was doch dat slot
 By Bergen groot van macht? Haer trots, end haren spot,
 Dat Zeelant hadd' een oor alreede al verloren,
 Thoont die ons niet wat sy met Bergen hadden vooren?
 Eendrachticheyt maectt macht, end tis alleen den bant
 Die onse pijlkens bint, die ons naect Godes hant,
 Soo wel doet houden uyt; maer of wy schoon van herten
 Vereenicht bleven trouw, noch soud' ons dapper smerten
 't Verliessen van die Stadt; want Zeelant waer daer deurt
 Van Hollant als gescheen, ons eendracht hadd' eē scheur:
 Wt Bergen soudensy noch vorder licht in-breken,
 End korten ons gebiet. Sy konden nergens steken
 Soo seere naer ons hert, of geven ons een wond'
 Soo doodelick als daer. De Marquis wel verstond,
 Dat soo haer Bergen is een splinter in haer ooghe,
 Een doren in den voet, een wachter die van hooghe
 Haer gangen gauw bespiet, een Stadt wiens Ruytery
 Haer landen vliegen deur, dat niemant vry en zy:
 Dat immers alsoo seer die Stadt ons soud' doen treuren,
 Indien hy die van ons eens krachtich konde scheuren.
 Wat wonder dan dat hy soo valt hadd' op gheset
 De Stadt te maken zijn? God heeft het doch belet.
 Den tocht van Prins *Henri* in Brabandt, end het branden,
 Hem staken in de neus, dies wild' hy als met tanden
 De Stadt verscheuren sel, hy stormde onvertsaegt,
 Ia soo door stercken windt d'een bare d'ander jaegt,
 So deed hy storm op storm, deed groot geweld met schieten,
 Maer vele van sijn volck haer leven daer voor lieten.
 Veel werter oock gequetst, van arm of been berooft,
 Gheschoten in den buyck, gheschoten in het hooft.

Want doen den *Spinola* sijn ernst alsoo liet mercken,
 So wrochten ons volck kloeck, volmaecten hare wercken,
 In sulcken korten tijdt, soo sterck, soo wijdt, soo groot,
 Dat doen, na menschen-schijn, de stadt was buyten noot;
 End deden sulcken weer, uyt dese nieuwe wallen,
 End schoten oock soo dicht, met heete yfre ballen,
 Al hadde al het zandt der heyde kruyt gheweest,
 Dit maecte 's vyants volck wel bange, end bevreest.
 De onse in de Stadt die waren kloeck als leeuwen,
 Sy werden als verhit, door 't kermen, end het schreeuwen,
 Der Specken, die ghewont, daer tuymelden int zandt;
 End door den grooten slag, den dicken roock, end brant,
 Der Mijnen, die bereyt om Specken te verslinden,
 Wanneer sy in den storm haer daer op lieten vinden,
 Ghestecken werden aen, daer vlogens' in de lucht,
 By honderden gelijk, met schrickelick gerucht, (men,
 Hier vloog een been, een hant, daer 't hooft, end daer de ar-
 Hier 't herte, daer de milt; het huylen, end het karmen,
 Van die maer hallif doot, voorts wierden doot ghetragt,
 Door-schoten, end door-kerft, met sabels doot ghekapt,
 Verschrickt my, die het hier maer op pampier verhale,
 Maer dese dinghen al, die hebben altemale,
 De onse soo ghesterckt, als trommel, end trompet,
 Wanneer sy slaen allarm; sy hadden als ghewet
 Haer tanden op het speck, 't welck haer niet cost versaden,
 Hoe vele datter wiert gheslacht, ghebrant, ghebraden:
 Dies oock des vyants volck, dat konde, meest verlies,
 Die maer bequaemheyt sagh, niet langhe daer op sliep;
 Hier zijnder in de stadt met honderden ghekomen,
 End noch hadd' *Spinola* niet een voet lands ghenomen,
 Maer was in elcken storm kloeck'lick ghedreven af.
 Doch lieve denckt hier om, wie was het doch die gaf

De

De onse sulcken moet, den vyant sulck verschrieken:

De Heere Zebaoth, de Heere die beschicken

Op 't onvoorsienste kan verwerringh, schrick, end angst,

In 's vyants machtich heyr, als sijn volck alderbangst,

Sijn hulpe soecken aen. Ghelijck het seker gaet

Dat al de landen deur, de vrome *Berghens* staet,

God hebben in 't ghebedt van herten voor-gheslagen,

Hem smeekende met ernst hy wilde sorge dragen,

End maken dat ons volck als leeuwen wiert ghemoet,

De vyant vlieden doen. End God die is soo goet,

Dat hy op ons ghebedt, niet teghenstaend' ons sonden,

Om *Christi Iesu* wil, sijn seghen heeft ghesonden.

Dies zy u lof, end prijs, ô Heere Zebaoth,

Dat ghy u volck versterckt, verschriekt des vyants rot.

Maer siet des *Marquis* trots, of hy wert afghedreven,

Of schoon sijn volc verloopt, by menichten ooc bleven,

Noch blijft hy even hart, spaert sijn Soldaten niet,

Maer blijft eenen hoop, weer ander hy ontbiet,

Daer komter nieuwe aen, en neemt hartneekich voren,

De Stadt te nemen in, al soude gaen verloren

Sijn Legher gantsch end gaer, end op dit hart opset

Wiert doch uyt *Antwerp* hiet veel gelts end goets verwer,

Op *Bergens* overgaen. Sy hoorden te beseffen,

Die 't harnas trecket aen, en moet sich niet verheffen,

Als die het reede heeft, verwinner, afgeleydt,

Want van der *Staten* zijd' wert oock niet langh ghebeyt.

Om *Berghens* overgaen alleen niet te beletten,

Van binnen, maer om dat van buyten te ontfetten.

Hier toe wiert aen die *Graef* die als een *Man* int veld

Sich kloeck ghedraghen heeft, end aen dien Iongen Held

Van *Bruysswyck*, een Ghelant gesonden van de Staten

Om hun, met al haer volck, in haren dienst te laten

B

Ghe-

Ghebruycken, end ons lant voor *Spinolaes* ghewelt
 Te helpen vryen trouw ; sy waren vry ghestelt,
 Van haren goeden Heer, de *Konink van Bohemen*,
 (Dien God de Heere wil in sijn beschermingh nemen,
 Bevesten hem sijn Kroon weer vast 'lick op sijn hooft,
 End gheven hem daer toe sijn landen hem ontroofst !)
 Dies mochten sy wel vry nu and're Heeren sweeren :
 Sy namen haren wegh, den *Don* die woudt haer weeren,
 Sy sloeghender kloeck deur, volbrachten haren tocht !
 Deur 's vyants landen heen, end hebben 't heyr gebrocht
 Niet verre van *Breda*. Dit komt oock van den Heere.
 De vyant roemde stout, en pochte daer op seere,
 Dat *Mansveld* hare was ; maer God die herten went,
 Die neyghde hem tot ons, dit staen sy nu bekend.
 Hier ondertusschen heeft de *Prince van Oratignen*,
 Door wien de Heere God in-toomt het moedich *Spatignen*,
 Sijn volck al meestt belaft te trecken na *Breda*,
 De borghers uyt veel steên die trocken veerdich dra
 Van kinders, huys, end wijs, om in die steên te waken,
 Die bloot van Garnisoen, aen 's vyants palen raken.
 O soete eenicheyt ! O handen vast vereent !
 O stercken bant, end snoer ! O hulpe trouw ghemeent !
 Als d'een hant d'ander helpt, end als de ondersaten
 Na-volghen het bevel van hare Magistraten,
 Soo gaen de saken wel. Maer wie ist die verbint
 De herten soo aen een ? God die de vrede mint. (ven,
 Eendrachticheyt maect macht, d'eendracht heeft God gege-
 Dies zy des Heeren naem ghepresen en verheven.
 Ons hulpe die bestaet in onses Heeren naem,
 Die hemel, aerd', end zee geschapen heeft te saem :
 End of wy spies, end schildt, end peerden, toe-bereyden,
 Soldaten nemen aen, om in den strijdt te leyden,

Wy

Wy steunen daer op niet, de Heer is onse schildt,
De midd'len bruycken wy, om dat het God soo wilt;
Vervloect soo zijn wy doch indien wy daer op bouwen,
De vyant soude dan ghewis ons onder douwen,
Soo vleesch waer onsen arm. Hoe soud ons kleyne lant
De Koningrijcken doch, die staen in 's Konings hant,
Al konnen weder-staen? de list der Spaenscher raden
Die waer ons oock te gauw, wy waren lang verraden.
Dit is dan 't recht besluyt, Ons ooghe op God siet,
Wy hebben gansch geen hulp dan ons de Heere biet.
Dit leert ons oock 't gebodt, van Vast-en-biddagh houwen,
Dat ons hoogh Overheytniet op haer macht betrouwen,
Maer steunen op den Heer, want doen nu was vergaert
Ten naesten by haer volck, te voete end te paert,
Dat nu de *Prins* was reedt om *Spinolam* van buyten
Te brengen inden klem, sijn spijs hem af te sluyten,
Soo gaven sy die wet, dat eenen Vasten-dagh
Gehouden werden soud, ghelijck wel meer-maels plagh,
Dat al de landen God te voete soud en vallen,
Verlaghen van ghemoet, hem smeecken met haer allen,
Dat hy ghenadelick haer sonden scholde quijt,
Sijn toorn wende af, end dat hy in den strijdt
Woud' trecken met ons heyr, ons d'overwinning gheven,
Dat doch om *Christi* naem de vyant wiert verdreven.
Haer werdie wiert ghevolght, de Heere wiert gesocht
Van alle in sijn huys, den dagh wert door gebrocht
Met vasten, end ghesucht. Des Heeren trouw Propheten,
De Sienders Israels, die Godes meyningh weten,
Die leerden 't volck vry uyt, waer dat de saeck op stondt,
Dat niet een bleeck ghesicht, maer 't herte wel ghewont
Met Godd'lick treuren, is de rechte offerhande
Die God den Heer behaecht, end dat sy dies den lant

Gheen deucht en konden doen, of helpen *Bergens* noot,
 Met bidden voor een dagh, onthoudend' haer van broot:
 Maer soo sy wenschten hulp, end Godes gunst van boven,
 Soo moesten sy oprecht den Heere God beloven
 Haer sonden wegh te doen, end hem met meerder lust
 Te dienen dan voor heen; soo mochten sy gherust
 Vertrouwen dat in *Christ* God met hun was te vreden,
 End eenen vier'ghen muer om alle hare steden:
 Maer souden sy, gheveynst, als eenen valschen boogh
 Weer achter uyt gaen slaen, betuyghden sy wel hoogh,
 Soo soude God den dreck van hare vasten-daghen
 Int aensicht werpen haer, de vyant niet verjaghen,
 Maer gheven hem de Stadt, jae al ons steden in;
 End dese dinghen al die souden maer: 't begin
 Der smerten wesen noch, die namaels souden volghen,
 Wanneer de Héere God in toornicheyt verbolghen,
 Soud' dier gheveynster deel in't diepste van de hel
 Dan stellen, daer de Droes hun plaghen soude fel.
 Dit leerden sy het volck; Ah hadde doch dat preken
 Wat meerder vrucht geschaff! waer doch daer door geweken
 De sonde meer uyt 't Lant, de Stadt, end uyt mijn vleesch!
 De Sienders souden niet haer noch al preken heesch
 Bestraffende de sond', wy hadden wis ghekreghen
 Tot onser grooter vreucht, vry noch een rijcker segghen
 Dat *Ias* met den pijl maer dry-mael d'aerd' en sloegh,
 Was d'oorfaeck dat hy maer de Syriers dry-mael joegh;
 Maer hadd' hy vijffes mael gellaghen op deraerden,
 (Soo seyde hem *Elisa*, die 't heel nam in onwaerden)
 Dat hy maer dry-mael sloegh) hy hadde al vernielt:
 Fy, dat hy dan met slaen soo wacker stille hielt!
 Het hapert ons daer oock, dat wy ons snoode sonden
 Niet lang ghenogch en slaen, niet diep ghenogch en wonden.
 Dat

Dat onse vyant niet vernielt is heel end al;
Dat hy is uyt de klip, ontsprongen uyt de val;
Maer evenwel soo sal dien Vasten-dagh betuyghen,
Hoe heylsaem dat het is, in noot voor God te huyghen,
Want hebben wy om hulp ghebeden, end gheweent,
God heeft ons sijne kracht, end onderstandt verleent.
De vyant stormd' al staegh, 't was nu al moghen weken
Dat hy met groot ghewelt, kracht deed' om in te breken;
Maer vorderde gantich niet; want God die eeuwich leeft
Gaf binnen sulcken moet, datmen niet veel en heeft
Yet desghelijcx gehoort; de vyant daerenteghen
Wiert meer en meer geswackt, beangst, bevreesst, versleghen,
Daer bleeffter weynich doot van d' onse, God zy lof,
Maer van des vyants zijd' daer ging het vry wel grof;
't Wegh-loopen hielt niet op, die t konden maer ontslippen
Die stelden haer ter vlucht, sy gingen henen wippen.
Ia eynd'lick is gevolgt op ons ghebedt die vrucht,
Dat al des vyants volck van *Bergen* is ghevluht.
Want naden Vasten-dagh soo is de *Prins* ghetogen
Kloeckmoedich uyt *Breda*, om onder Gods vermogen
Te trecken tot ontfet van die beleide Stadt:
Maer liet hier Godes-kracht, de *Marquis*, die soo prat,
Soo moedich anders is, die was al op-ghebroken,
Doen hy des *Princen* komst van verr' maer hadd' geroken,
Hy vluchte van die Stadt wegh sonder slag, of stoot,
End *Bergen* was verlost van haren swaren noot.
De *Prins*, end *Manfveld* zijn eer lang daer in ghereden,
Besaghen alles wel, end met beleefde zeden
Bedanckten sy de Maets, dat sy hun al soo wel
Ghedraghen hadden trouw; de *Prins* gaf oock bevel,
Dat soud een deel des volcx dat lagh te *Berghen* binnen,
Sich maken op de been, om *Steenbergh* weer te winnen,

Sijn seggen wiert gevolght, end of sy wierden nat
 Van regen; kregen doch in korten tijdt de stad.
 Doen was het land verheught, de jonge maeghden songen,
 Het lant dat schiep als kocht, de herten die ontfprongen.
 Dat hoort oock te zijn, als God ons hulpe thoont,
 End dat hy ons alfoo met sijn ghenade kroont,
 Soo wil hy dat wy in sijn goedicheyt te smaken,
 Verheughen sullen bly, end heugh'lick ons vermaken;
 Alleen maer dat wy ons verblijden in den Heer,
 Te luttel, noch te veel, te weynich, noch te seer.
 Die sich in God verblijdt, die mach wel vrolick singhen,
 Tot Godes lof end eer, die 'svyants macht kan dwingen.
 Singt dan met stemmen soet, met herten wel bereyt,
 Tot Godes prijs, end roem, 'tgeen dat dit danck-liet seyt.

DANCK-LIEDT

Op de voys van den Psalm 118.

Wils onsen God met lof-sang prisen,
 Looft nu van herten sijnen kneem,
 Sijn erfdeel moet haer be wiffen,
 End roemen sijne goedicheyt t'laem.
 Ghy Vorsten wils doch al belijden
 Dat hy den rechten Krighf-mian is,
 Die voorsijn volck kan krachtich strijden,
 Sijn pijlen schiet hy noyt niet mis.

De vyandt maynd' ons te verslinden,
 Maer God die heeft hem weder-staen,
 Hy stormde muer met sijne winden,
 Sy dorsten doen niet grijpen aen;
 De Heere heeft met storm, end reghen,
 De vyandt gantschelick versiet.
 Als haer de Heere God is teghen,
 Was baet den at haer groot ghewels?

De Heere stort der wyjer raden,
 Hy leght den vyant op den bandt,

Dat si de stadt niet en beschiden,
 Doen sy was sechzelick ghemant.
 De Heere wil selfs voor ons waken,
 Hy wil voor ons de ronde gaen,
 Gheen onwaerd sal ons dan ghenaken,
 De vyandt sal ons niet verracen.

De Heere Heere der heyr scharen,
 Dit maect' ons moedich in den strijd,
 De vyandt jaeght hy aen 't verwaren,
 Soo dat se vlieden, of 't baer sijt.
 Haer Over-hoof die was hooghmoedich,
 En dreef sijn volck laet niet ghewels,
 Maer onse God dielt so goedich,
 Dat se ter neer wierden ghevels.

De Heere heeft ons nuyt beschoeken,
 Als wy hem baden in den noot,
 Hy heeft maer eens het woort te spreken,
 Daer ligghen ons vyanden doot.

Wj

Wy baden God den Heer over Bergen,
Ons suchten drong heen door de lucht,
De vyandt socht sich te verberghen,
End gaf sich schandich op de vlucht.

Zijn wy dan Heer u troetel-kinders?
Zijn wy u lief als Ephraim?
Veel van u volck zijn ondervinders
Van uwen zorenighen grim.
Ghy tuchtsicht andre woor ons ooghen,
Ehd houdt ons noch in u behoeft;
Gheeft ons dat wy u dan betooghen
Een danckbaer, wederich, ghemoeft.

Wat ist of ons de menschen haten?
Of Vorsten van ons vallen af?
Als God ons niet en wil verlaten,
De menschen zijn dan min als kaf.
Tis beter sich op God betrouwen,
Dan op Soldaten, sweert, of schilde,
Die helpen ons niet wyt benouwen;
Vloeckt hem die daer op bouwen wilt.

Wy moghen nu wel vrolick singhen,
De vyants dacht ons quaet te doen,

Maer nevens dat wy God van herten moeten loven,
Soo mogen wy tot spot des vyants daerenboven
Wel singhen van zijn vlucht, zijn schandemaken kondt,
Tot eere van Gods naem. Singt dan uyt sulcken grondt.

TRIUMPH-LIEDT

Op de wijze van Wilhelmus van Nassouwen.

Wel. Spinola waer. heeren?
Waerom doch so gehaest?
Is u een spoeck verschenen?
Dat ghy loopt soo verbaest?
Of zyn u uwe sinnen,

Maer God die ghyt hem soe bedarenghen,
Dat hy met haest sich wach ging spoen.
De sterke rechter-hant des Heeren
Is seer verhooght; tot deser tijdt,
Behoudt hem wylt, met machts; end eeren.
Dies zijn de troem' al seer verlijft.

Wilt onsen God dan d'eeregheven,
Komt al ghelyck nu in zijn buyt.
Bekent dat hy heeft wechghedreven,
Het weed en hoos Maraens ghesuyt.
Danck doch den Heer seer hoogh ghepreven,
Voor, dese groote goedicheyt.
Sijn goedertierenheyt sal wesen
Beilandich in der eewichheyt.

De Heere ist dat onse luden
Behoedt, bewaert, dat heeft bevrjdt
Steenbergh, end Bergen van de tanden
Der boosen, vol van haet, en nijd.
Diet wederom wy hem al se samen
Verheffen seer, end gheven prijs;
Hem zy den roem voor altyt. Amen,
Die is Almachtich, Goeds, end Wijs.

Verschricks door eenen droom?
Denck ghy noch welc aminnen
Dat Bergen op den Zoom?
De Prince van Oracignen

*Die was maer nyt Breda,
Ghy went u wel in Spaeynen,
Of thuys te Genua.
Ey dat ghy soo gingt loopen,
Eer ghy den Prince saecht,
Ghy mocht het wel bekoopen,
Als Ney miert deur gejaecht.*

*Hoe moetet u nu syten,
Dat ghy niet liggen bleeft,
Wy sullen u verwijten,
Soo langhe als ghy leeft.
Om Bergen u overwinnen,
Mocht van u's Princen macht
Van buyten, end van binnen,
Tot schande zyn ghebracht:*

*Maer u hert was u ontvallen,
De moet die was u wegh,
Ghy schricktet voor de wallen,
End vreesdet selfs beleggh.
Als onsen Prins ghetoghen
In Vlaender was, voor Sluys,
Ghy quaemt met u vermoghen,
Maer vont hem lustich thuys:*

*Hy was niet voor u henen
Gheloopen, nyt het veldt,
Maer daer in selfs verdweenen,
Door sijn machts, u ghewelt.
Hy heeft de Stadt ghekregh,
Vertreden met sijn voet,*

*Soo langh maer voor ghelegghen,
Als ghy voor Bergen doet.*

*Het ging met u voor winden,
Doen ghy waert in den Palts,
Gheen teghen-stant te vinden,
Maeckt meester haest van als:
Doch God sal weer die landen,
Wanneer het hem behaecht,
Verlossen nyt de banden
Daer sy met zyn gheptaecht.*

*Maer hier was prijs te halen,
Daer weere wiert ghedaen,
Vluchten doet hier dalen,
Al wat ghy hebt bestaen.
Amyllus vol toren
Wiert, om dat Perseus niet,
Als hy u al had verloren,
Sich als een held gheliet.*

*U verminders den Romeynen
De eere, datse maer
Verwinnen die vileynen,
(Seyd hy) die vreesen haer.
Hy wilde liever vechten
Met lyden kloeck van moet,
Dan teghen sulcken slechten,
End moedeloos en bloet.*

*Denck dan eens wat een schande
Dit vluchten naer u laet;*

In

*In weerelaefen lande
Daer schijnt ghy een Soldaet:
Maer hier daer onse Helden
Oock dorven tasten toe,
Daer wint ghy niet dan selden,
Loopt méest u selven mee.*

Hadt ghy doen u de Heere

*Met storm u aen-slagh brack,
Ghegeven hem de eere,
Ghy hadt nu niet dien lack,
Van sulcken schandich vluchtē:
Maer om dat ghy voor Godt
Niet vreefen wons, noch duchtē,
Soo wert ghy nu bespot.*

Nu als ghy soo ghenoegh ghesonghen hebt van vreuchde,
Soo eet oock vry het vet, doet wel u selfs wat deuchde,

Men mach in sulck gheval wel houden gastery,

By goede spijs en dranck tsaem hert'lick wesen bly:

Maer moeten 't arme volck oock van ons eten senden,
Dat sy door vreuchde wat versoeten haer ellenden.

Wy moghen door de Stadt, wy moghen op de stract

Wel vreuchden-teeckens doen, en thoonen bly ghelaet,
Van luyen, klokken-spel, op-trecken, ende vieren,

Dat vry den brant, end vlam, den donckren nacht vereieren.

Maer, vrienden, siet wel toe, let doch wel op de maer

Der vreuchde, dat ghy doch u niet te buyten gaet,

Want of ghy schoon u meucht aen tafel tsaem verblijden,

Soo sy u doch bekend, dat soo tot allen tijden

De dronckensnap is quaet, dat dan insonderheyt

In't misbruyck van de wijn, end in de gulsicheyt

Een groote sonde light. Is ons de Heere goedich,

End dancken wy hem soo? Hoe werden wy soo moedich?

Op een ontfangen heyl, te drijven stracx dat quaet?

Klaeght niet soo onse God ons namaels heeft verlaet.

Want die sich beeldet in, dat wy van alle lijden

Zijn vry door dit ontfet, is sot in sijn verblijden.

Ierusalem beleyt wiert meer dan eens verlost,

Maer laen doen het volck het maechten soo verlost,

C

Dar

Dat het den Heer verdroot, doen quam sy in de handen
Der wreede Bab'loniers, die haer met vier verbranden.
Verblijdt u dan, maer beeft, Want soo wy uyt der acht
God onsen rotz-steen doen, soo sijn woort wert belacht,
Soo sal hy teghen ons verstercken die ons haten,
Hoe soudet ons dan gaen? wat herte kan het vaten?

De Heer heeft al gethoont hier binnen *Middelborgh*,
Dat hy ons onvoorfiens, als wy zijn sonder sorgh, Den 20.
Ore. ten 17.
uren/ op de
Maeye / by
de kleine
Strane.
Kan hard'lic soeckē thuys. O droevē buf-poer-slag!
Een tonne kruyt's ging aen int middē van den dag,
Wat blevender al doot! gemorselt, end verslonden,
Hier wiert een hiel, een handt, daer hoeft, of hert gevonden!

Twēe steenen, wonder swaer, die vloghen daer van wegh,
Veel huysen zijn al meer dan in het *Bergs* beleg,
Geschonden wijsd end zijds, maer meest wel daer ontrent,
Vreest dan dien grooten God, die sulcke plagen sendt.
Laet uwe vreuchde oock u gheenfins doen vergheten,
Dat vele van Gods volck in droefheyt zijn gheseten;

Zijt over het ontfet van *Bergben* soo verblijdt,
Dat ghy om *Heydelbergh* met eenen droevich zijt;
Ick segg' om *Heydelbergh*, die schoone moeder-kercke,
Die nu soo is verwoest. (O Heere gaet te wercke,

Slaet doch de vyant plat! laet uwen grooten naem
Niet meer geschonden zijn, met laster ende blaem!)
Want soo wy in ons vreucht, soo wy in ons wel-leven,
Aen Josephs schade niet ghedencken, noch en beven,

Dat onse broeders zijn ghekomen soo ten val,
Ghewis de Heere God ons haestich plaghen sal.
Maer noch ist niet ghenoech, die dinghen al te mijden
In onse vreucht, om niet van 't glatte ys te glijden;

De vruchten van de vreucht, van't Goddelick vermaeck,
Die moeten zijn ghethoont. Dat is een schoone saeck!

Ten

Ten is niet datmen segt, De Heere zy ghepresen,
 Lichtveerdich soo daer heen, komt laet ons vrolick wesen :
 Dat heeft niet veel om 't lijf; maer dit moet zijn betracht,
 Dat onses ziels ghemoet, dat onses herten kracht,
 Ter deghe zijn gheraect, om waerlick te ghevoelen,
 Dat God alleen ons helpt van 'svyants machtich woelen.
 De *Staten*, met de *Prins*, *Fama*, end *Hinderfon*,
 De *Nassou*, end *Morgan*, *Ryhoven*, *Bruys*, *Citton*,
 Met al de kloecke Maets, die moeten wy beminnen,
 Om dat haer God ghebruyckt, maer evenwel versinnen,
 Dat of de Helden slaen de vyant op den loop,
 Of eener met sijn sweert velt eenen grooten hoop,
 Dat noch de Heere kan het heyl alleene gheven.
 Dan vorder moeten wy gaen over-slaen ons leven,
 Wat dat wy weerdich zijn, na onser sonden schult ?
 Hoe God noch onsen mont met sijnen roem vervult :
 Soo sullen wy wel sien, dat niet om onse deuchden
 De Heere ons bevrijdt, ons singhen doet van vreuchden,
 Want wy niet beter zijn, maer ruym wel alsoo slim,
 Als onse broeders die nu draghen sijnen grim,
 Wat is de meeningh dan ? O dat wy souden roemen
 De goetheyt onses Gods, hem onsen rotz-steen noemen ;
 Bekennen dat ons hoort ten rechten schand end blaem,
 Den Heere allen roem, prijs sijnen grooten naem.
 Betrachten oock daer deur ons herten aen te raken,
 Tot ware danckbaerheyt, ons selven te versaken,
 End leven nu voortaan tot prijs van onsen Godt,
 Niet soo't ons selver lust, maer volghens sijn ghebodt.
 Soo moghen wy ons voort in al ons weder-varen,
 Verlaten vry op God, dathy ons sal bewaren,
 Besluyten, dat dien God, die *Berghen* heeft bevrijdt,
 Ons voor den vyant sal bewaren t'aller tijdt.

A M E N

56643

